

hedet, ez a te hivatásod és sorsod; mondd, hogy így van! Itt egy fiatal ember, betegen fekszik, az orvos vállvonítva lép vissza ágyától: ismét egy... ismét egy! Tuberkulózis. Előbb-utóbb mindnyájunknak meg kell halnunk! Természeti törvény! Itt egy másik, akiben a lelkiismeret föllázad az erősnek a gyengén, a vezetőnek a népén elkövetett jogtalansága miatt. Nyugtasd meg magad, kedvesem, mindig így volt, ez a világ folyása. Vannak gyermekek, akik örökölt hibákkal és terhelt-séggel jönnek e világra és most a reménytelen jövőd felé haladnak. Mit akartok? Ennek meg van az oka, ez a természet. Népek törnek egymásra, véreznek és éheznek, gyűlölködnek és gyilkolnak, s a gyötrelmetől és dűhtől szeretnének felordítani: mire való mindez? Így kell lennie?... meddig még? És jön erre a nagy, komoly Isten-tudósok felelete: „Ez a valóság! hajoljatok meg előtte. Ismerjétek meg e szörnyű valóságból az Úristent, aki ilyen komoly, szigorú Isten!” Az imádkozás: „légy egy a sorsoddal.” Ilyen felelettel és ilyen vigasztalással kell most hozzáfognunk valamihez! Emberek vagyunk és valami *kiáltoz* bennünk a gonoszság és szomorúság ellen; nem lehet elfojtani, kiált: „ez nem *lehet* igaz, hogy ezeket szorongasson a nyomorúság és munka; nem *lehet* igaz, hogy olyan egyszerű dolog legyen azt mondani: meghalunk, s kész! Nem lehet igaz, hogy mindig az erősebbnek legyen igaza, s a gyenge legyen a rossz; nem lehet igaz, hogy a vér és könny hullása ne szűnjön meg e földön! „Ez nem *lehet* igaz, mert nem helyes.” Valami *kiáltoz* bennünk: az az igaz, ami helyes! Mit segít rajtunk minden siránkozásunk, ha most a hamis bíró előtt állunk, ha a sors, a vak természeti törvény az Istenünk? Látjátok, most ismét megértünk valamit a Jézus szavából: „Volt pedig abban a városban egy özvegyasszony és elméne a bíróhoz, mondván: Állj bosszút értem az én ellenségemen.” Szabadíts meg az én ellenségemtől! Az pedig nem akará egy ideig. Milyen természetes! Szegény özvegyasszony, miért keresel te *ott* igazságot, ahol nem találhatsz? Annál a kemény főnél, akinek minden mindegy — kivéve saját személyét. — Szegény ember, elnyom az ellenség, e világ sötét bűneinek, viszonyainak, a halálnak hatalmai; miért keresel te valami jobbat, ha mégis a sors hatalma alatt vagy, ha a jó és a rossz a maga kérlelhetetlen természetes fejlődésében mégis téled függetlenül érvényesül fölötted? Szegény ember, ha igaz,

amit az okonok mondnak, — hogy a sors az Isten, — akkor mindig mit csinálnod.

Mit hallunk azonban? Az özvegyasszonyt nem lehet eljajszolni és elutasítani; egyszerűen tovább esdekel. Nem törődik a hamis bíró hamisságával. Ő csak egyben hisz: nyomorúságában, igazságában és kérése erejében. Éppen azt az értelmetlen és lehetetlen dolgot hiszi, hogy vizet lehet fakasztani a sziklából mint Mózes a pusztában, hogy ahol nincs, még ott is igazságra fog találni. Nem lehet mást... kér... de ezt igazán teszi; éjjel-nappal ostromolja a bírót: megszabadíthatsz, meg kell szabadítanod és meg fogsz szabadítani ellenségemtől. Éa imo, a csoda megtörténik. A kemény fej belefárad, bosszantódik, zavart lesz, végül talán nyugtalan is, — ki tudja még mi nem juthat eszébe az ilyen felizgatott asszonynak? — „Jól lehet látni nem félek és embert nem becsülök; mindazáltal mivelhogy nékem terhemre van ez az özvegyasszony, megszabadítom őt, hogy szüntelen reám járván, ne gyötörjön engem”. Polyni kezd a víz a sziklából, rés támad a hamis bíró hamisságán! Lehet másképp is! Tennie kell, amit szeszélyében és nyakasságában tenni nem akart. Segítenie kell az asszonyon, aki most igazságra, ellensége pedig, aki gyötörte, büntetésre talál. Így szabadul meg az ő bajából, esdeklő, kitartó, veszedelmes kérésével. Egészen kicsi asszonyok mit el nem érnek, még ilyen nagy uraknál is. Ezt kellene a világ asszonyainak és férfiaknak megérteniök, hogy némely, sokszor talán minden dolog sikerülne, ha igazán hinnének a sikerben.

Bár csak ez történnék azzal a kemény és keserű sorsváltással, melybe gondolatainkal bezárultunk! Bár csak a sors fogásában az envedő ember semmi áron se nyugodnék meg aliban a furcsa érzelemben, amit vallásnak neveznek, a feleletben és vigasztalásban, melyet adnak és kell adniok, ha a sors az Isten! Bár csak az ember megszólalna önmagához: Nagyön az envedsz az élet bajai között, nem lehet, hogy *más-keppen* ne legyen! Éhezel és szomjúhozol kimondhatatlanul igazságod, a te emberi igazságod után! Lehetetlenség, hogy igazságod számára ne legyen hely a világon! Nincsen-e rád riva, hogy te békére teremttél? Te és minden ember? Nézz gyermeked azemébe és mondd, hogy nem! Nem tudod-e egészen jól, hogy egymás szeretetéért élünk, nem pedig, hogy egymásra rivalkodjunk és egymást torkon ragadjuk? Nem úgy